1. 3 Б. ҮНЭН

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

ФЕВРАЛЬ 23 пятница 1940 он № 44 (1046) Сэн 10 мүнгэ.

БУРЯТ-МОНГОЛ ҮНЭН

ВКП(б)-ейн Б.-М. Обкомой ба БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ОРГАН.

Героическа арадай героическа арми

...ай агуухэ социалистичес... орон хадаа өөрынгөө ...э хүсэнүүдэй — Улаан ...и ба Уһан-Сэрэгэй Флодой ...өөр хорин хоёр жэл боло... алдарта ойе мүнөөдэр ...лэжэ байна. Энэ үдэр — ...олонмиллионно советскэ ...һайн үдэр. Юуб гэхэдэ, ...Арми — Октябрьска социа...ческэ революциин илалта...е, советскэ арадай мирнэ ...е хамгаалагша, тэдэнэй ...шадалтай ба культурна ажа...ые сахигша мүн! Улаан ...-манай омогорхол, манай ...!

...ан Арми болбол манай ...кэ орондо тон хүшэр хүндэ ...айдал дотор эмхидхэгдэн ...лагдаа һэн. Контрреволю... сагаангвардейцүүд болбол, ... советскэ республикада ...сажэ байгаа. Советскэ ...икые өөрынгөө колони... ые болгохо һэдэһэн, уласхоорондын ...ализм хадаа шүдэндөө ...забсэглэгдэһэн сэрэгүү... ...ветскэ республикада эсэргүү ...а байгаа һэн. Манай орон ...аюулта дайнай фронт... ...р лүг бүхэһөө хүреэлэг... ...айгаа. Эгээл иимэ үедэ, ...-Сталинаар толгойлогдоһон, ...эвигүүдэй парти болбол ...советскэ арадые эхэ ороноо ...алгада жагсаан, өөрынгөө ... хүбүүдые гражданскэ ... фронт дээрэ эльгээһэн.

...ин ба Сталин, тэрээнэй ... соратнигууд — пролетарскэ ...одцууд М. В. Фрунзе К. Е. ...илов ба С. М. Буденноор ...логдоһон, залуу Улаан ...хадаа дотоодын сагаангвар... ...контрреволюциие ба гадаа... ...интервенциие гражданскэ ...бухы фронтнууд дээрэ ...кин, советскэ республикын ...орн дээрэһээ намнаһан ... Энэ һүртэ байлдаан соо ...ба Сталинаар эмхидхэгдэ... ...хүмүүжүүлэгдэһэн, хатуу... ...гдаһан ба зоригжуулагда... ...лаан Арми болбол социа... ...н түлөө тэмэсэгшэ — хүдэл... ...эн анги ба ажалша ...адһаа бүридэһэн арми ...юу хэжэ шадаха ...гэжэ бухы дэлхэйдэ ...иа һэн.

... гэһээр, мүнөө хорёод жэл ...э. Энэ сагай туршэ соо ...ахэ орон танигдашагүйгөөр ...а. Советскэ орон хадаа ... хүсэнтүгэс индустриальна ...олоо. СССР-эй хүдөө ажа... ...ыхэй дээрэ эгээ механи... ...ша, хүсэнтүгэс коллективна... ...хы болоо! Бухы советскэ ... болбосорол-культурань ...нэгээр бурьялан һалбаржа ... Арад зоной ажабайдалань ...н сэнгэлиг, культурна ба ... болоо! Агуухэ Советскэ ...энэ гайхамшаг илалтые ...а Улаан Арми ба Уһан-... Флот найдамтайгаар ...лжа байна. ...лписка табанжэлнүүдэй ...тэйгээр бэлүүлэгдэһэнэй результадта, Хүдэлмэришэн-Таряашанай Улаан Арми ба Уһан-Сэрэгэй Флот хадаа хүсэтэ ониһон техникээр забсэглэгдэв. Улаан-Арми — дэлхэй дээрэ эгээн түрүү, эгээн ониһон техникэтэй, эгээн хүсэнтүгэс арми болоо. Манай үргэн ехэ эхэ оронойхилэнүүд хадаа булад, бронёор хаагаатай. Социализмын оронойсүлөөтэ арадай мирнэ ажалда добтолхые һэдэһэн, алибүхы дайсан болбол манай армиин хүсэндэ тэсэхэгүй, хамха зада сохюулха! Һэдээд сохюулаа, сохюулжашье байна, сохюулхашье байха!

Манай героическа Улаан Арми хадаа Хасаан Нуурай районодо ба хожомынь Халхын-Голдо болоһон байлдаануудта японско самурайнуудые бутасохижо, өөрынгөө ониһон техникын хүсые ба боевой шанарые бухы дэлхэйн урда демонстрацилан харуулаа. Улаан Арми болбол Советскэ правительствын приказаар ба советскэ арадай дуразоригоор, өөрынгөө ахадүү-украинцууд ба ахадүү - белоруссуудые польско пануудай олонжэлэй зэрлиг муухай дарлаата доороһоо мултаалан абаһан байна.

Манай Улаан Арми хадаа Советскэ Союзай баруун хойто хилэдэ, плангаяа Ленинградта аюул тохёолдуулхые һэдэһэн дайсадта гурбан дабхар — агаарһаа, далайһаа ба хуурай замаар — сохилто хэжэ байна. Социализмын оронойзабсагта хүсэнүүд болбол, Маннергейм-Таннерай сагаангвардейскэ бандын богоолшолго ба дарлалта доороһоо сүлөөрэн гарахаа восстаниһан ажалша финскэ арадта туһалан, сагаанфиннүүдтэй тэмэсэжэ байна. Эдэ героическа байлдаанууд соо, Улаан Арми болбол өөрынгөө боевой тугуудые алдар солоор бүрхээнэ. Өөрынгөө зэргэдэ архим түрүү хүнүүдые, Ленин-Сталинай партида ба агууехэ орондоо хизааргүй преданнэ патриодуудые хүмүүжүүлэн ургуулна.

Улаан Арми — хүсэтэ геройнуудай хүмүүжэн гараха источник! Улаан Арми — шэн зоригой ба баатаршалгын һургуули!

Улаан Арми ба Уһан-Сэрэгэй Флодой хүсэшадалые улам дээшэлүүлхэ, тэрээнэй большевистскэ каарнуудай үргэн хатуужаха ябадалдань манай парти, правительство ба нүхэр Сталин туйлай ехэ анхарал табина. Манай орондо арми ба арад, фронт ба тыл бата холбоотой, эбдэрэшэгүй монолитно! Тиимэһээ, Улаан Арми ба Уһан-Сэрэгэй Флот илагдашагүй!

Илагдашагүй Улаан Армиие эмхидхэн байгуулагша ба эбсэглэн хүтэлэгшэ, большевигүүдэй партида ба советскэ арадта алдар соло!

Советскэ арадые, байлдаандашье, ажалдашье хатуужуулан зоригжуулагша туг — Агууехэ Сталин мандаг!

«Парти болбол хүдэлмэришэн ба таряашанай сүлөөе агуухэ байлдаанда хамгаалһан ба хамгаалжа шадаһан, дэлхэй дээрэ түрүүшын Улаан Армиие хүдэлмэришэн ба таряашанай туһаламжаар байгуулжа шадаһандаа омогорхоно.

Парти болбол, манай оронойхүдэлмэришэн анги ба таряашанай дотоодын ба гадаадын дайсадтай хатуу шангаар байлдаһан байлдаанай хүндэ хүшэр замые үнэхөөр гаража шадаад, хүдэлмэришэн ангиин дайсадые һүрдүүлэн, бухы дарлагдагшад ба богоолшологдогшодые баярлуулан, агуухэ боевой революционно хүсэн болоя эмхиджэ шадаһандань Улаан Армидаа омогорхоно.

Манай Улаан Армиин түрүүшын ба гол онсо илгаа болбол тэрэ хадаа, сүлөөлэгдэһэн хүдэлмэришэн ба таряашанай арми мүн байһандань, тэрэ хадаа Октябрьска революциин арми, пролетариадай диктатурын арми мүн байһандань байна...

Манай Улаан Арми болбол хүдэлмэришэн ба таряашанай засагые батадхаха зэбсэг, пролетариадай диктатурые батадхаха зэбсэг, тиигээд помещигүүд ба капиталистнуудай игоһоо хүдэлмэришэд ба таряашадые сүлөөлхэ зэбсэг мүн байһан, тэрэ онсо илгаатай. Манай арми болбол ажалшаниие сүлөөлхэ арми мүн...

Дэлхэй дээрэ, хаанашье — манай эндэхидэл адали, арадай зүгһөө армидаа иимэ дуратай ба оролдолготой хандалга гэжэ байхагүй. Манай эндэ армидаа дуралдаг, тэрээниие хүндэлдэг, тэрээн тухай оролдодог. Юундэ? Юундэб гэхэдэ, хүдэлмэришэн ба таряашан болбол дэлхэй дээрэ анха түрүүн өөрынгөө тусхайта армиие байгуулжа, тэрэнь госпоиануудта бэшэ, харин урдын богоолнуудта, мүнөө сүлөөлэгдэһэн хүдэлмэришэн ба таряашадта алба хэжэ байна.

Манай Улаан Армиин хүсэнэй источнигынь эндэ байна».

(Улаан Армиин 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, Московско Соведэй торжественнэ пленум дээрэ, нүх. Сталинай хэлэһэн үгэһөө).

☆ ☆

СТАЛИНСКА КОНСТИТУЦИҺАА

Статья 132. *Бүгэдэниитын сэрэгэй уялга болбол закон мүн.*

Хүдэлмэришэн-Таряашанай Улаан Армида сэрэгэй алба хэлгэ болбол СССР-эй граждануудай хүндэтэ уялга мүн байна.

Статья 133. *Эхэ ороноо хамгаалга хадаа СССР-эй гражданин бүхэнэй арюун уялга мүн. Эхэ орондоо измена хэлгэ: присягые хазагайруулга, дайсанай талада оролго, гүрэнэй, сэрэгэй хүсэшадалда хохидол үзүүлгэ, шпионаж — болбол эгээ хорото хэрэгтэ тоологдожо, законой тон шанга хатуугаар гэмнэгдэхэ байна.*

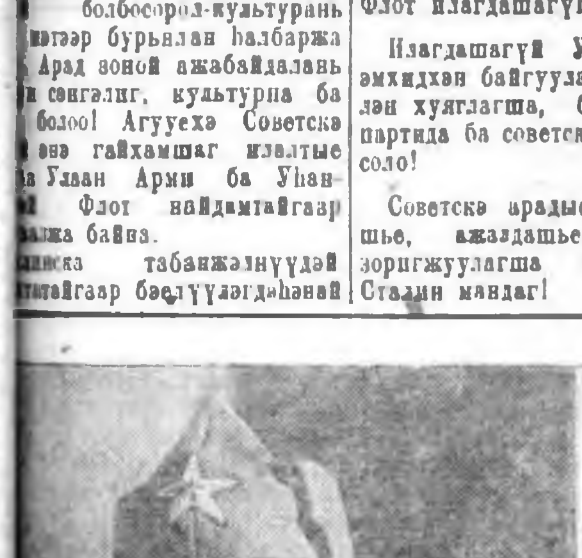
«Манай Улаан Армиин хоёрдохи онсо илгаань болбол энэ, манай арми болбол манай оронойарадуудай хоорондохи ахадүүгэй харилсаанай арми байһан, манай оронойдарлагдаһан арадуудые сүлөөлхэ арми байһан, манай оронойарадуудай сүлөөе ба зависимобэшэ байдалые хамгаалха арми байһан ябадалда байна...

Тэрээнэй хамаг шанарань, тэрээнэй хамаг байгуулгань — манай оронойарадуудай хоорондо ханибарисаа бэхижүүлхэ ябадал дээрэ, ба дарлагдаһан арадуудые сүлөөлхэ идей дээрэ, Советскэ Союзай составта багтаһан социалистическэ республиканудай сүлөөе ба зависимобэшэ байдалые хамгаалха идей дээрэ үндэһэлһэн байна.

Эсэстээ, Улаан Армиин гурбадахи онсо илгаа. Энэнь хадаа интернационализмын үзэлдэ, бухы манай Улаан Армида нэбтэрһэн интернационализмын мэдэрэлнүүдтэ байна. Капиталистическэ оронуудта арминь юрэнхыдөө — бусад арадуудта харша үзэлдэ, бусад гүрэнүүдтэ харша үзэлдэ, бусад оронуудай хүдэлмэришэд ба таряашадта харша үзэлдэ хүмүүжүүлэгдэг байна. Энэ юунэй түлөө хэгдэнэб? Гүрэнүүдэй хоорондо, державануудай хоорондо, оронуудай хоорондо дайнай болоһон ушарта армиие үгөөр байха һүрэг болгохын түлөө хэгдэнэ. Бухы капиталистическэ армиинуудай һулабтарай источнигынь эндэ байна. Манай арми болбол тон ондоо үндэһэнүүд дээрэ байгуулагдаһан байна.

Манай Улаан Армиин хүсэн болбол, нүхэд, тэрэ хадаа өөрынгөө түрэһэн түрүүшын үдэрһөө хойшо интернационализмын үзэлдэ, бусад арадуудые хүндэлхэ үзэлдэ, бухы оронуудай хүдэлмэришэдтэ дуралха ба хүндэлхэ үзэлдэ, оронуудай хоорондо мирые сахиха ба батадхаха үзэлдэ хүмүүжүүлэгдэгтэнь байна. Манай арми болбол үнэхөөр интернационализмын үзэлдэ, бухы оронуудай хүдэлмэришэнэй интересүүдэй нэгэдэлэй үзэлдэ хүмүүжүүлэгдэдэг байһан, үнэхөөр иимэдэ энэ, манай арми болбол дэлхэйн революциин арми, бухы оронуудай хүдэлмэришэдэй арми мүн болоно".

(Улаан Армиин 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан, Московско Соведэй торжественнэ пленум дээрэ, нүхэр Сталинай хэлэһэн үгэһөө).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Гражданска дайнай легендарна полководууд (зүүн гарһаа) М. В. Фрунзе, С. М. Буденный, В. И. Чапаев ба Н. А. Щорс.

Советскэ Союз—геройнуудай эхэ орон!

Капитан Анатолий Крохалев

Тугаар һаншаг орооһон тунгалан сагаан саһан дээгүүр летчигүүд, штурманууд ба стрелок-радистнууд бушуугаар гэшхэлэн, самоледууд тээшээ ошонол.

Энэ үглөөгүүр—ниидэлгэ хэхээр бэшэ уларилтай байгаа. Тиигэбэшье, капитан Анатолий Крохалевай эскадрилиин хүнүүд һуури һууринуудаа эзэлээд, агаарта дэгдэхын сигнал хүлеэжэ байгаа.

Сагаан саһатай площадка дээрэһээ, нэн түрүүн, командирай самолет агаарта дэгдэбэ, удаа тээнь бусад машинануудань ниидэбэ.

Самоледууд хадаа ехэшье дээгүүр ниидээгүй. Доогуурань, элдэб олон баринганууд, бүтүү хара ой модон, сиидэгэр сагаан далай ба зарим газартань сэб сэнхир мүлиһэнүүд яларан харагдана. Бүри лэ Финляндиин эрье шадар дүтэлхэдэнь үһан харагдажа эхилээ һэн.

Крохалев хадаа энэ газарай контурые һайтар мэдэнэ.

—Дүрэнэ үгыбэ—гэжэ, хөөрэлдэдэг трубкаараа штурман Кононовта хэлэнэ.

Штурман энеэбхилэн, хургаа үргэнэ. Энэ сагаанфиннүүдэй хүсэтэйгөөр бухэжүүлһэн военно пункт байгаа. Мүнөө, тэрэ пунктын һууринда һандарһан юумэнүүдһээ ондоо юушье харагданагүй. Гурбан үдэрэй саад тээ нүхэр Крохалевай эскадрилиинь үүлэнэй саанаһаа гэнэтэ гараад, противнигай бухэжүүлһэн пункт дээрэ бомбынгоо бүхы запасые хаяһан юм. Энээн тухайгаа Крохалев һанана.

Тиихэдэ, капитан Крохалевай эскадрили хадаа гэдэргээ бусажа ябатараа, сагаанфиннүүдэй воинска частиие хараһан байна. Бомбонууд үгы байгаа. Крохалевай приказаар, пулеметчигууд хадаа противнигые пулемедуудаараа үй зада буудаа.

Капитан Крохалевай эскадрили болбол үдэр бүри ямаршье уларилай байхада, амжалтатай ниидэлгэнүүдые хэдэг ба сагаанфиннүүдэй объектнүүдые бомбододог. Тус эскадрили болбол түмэр харгын хэдэн эшелонуудые ба противнигай военно заводуудые үй бута сохёо һэн.

Мүнөө, энэ үдэр Крохалевай отряд хадаа өөһэдынгөө ээлжээтэ боевой ниидэлгэнүүдые хэбэ. Сагай уларил бүри улам муудаба. Хүрэхэ газартань хүртэр, үшөө хорин минута... Одоол, тэрэ газарань харагдажа захалаа.

Штурмнуудай бомбо хаялгада бэлэдхэжэ байха үедэнь, радистстрелок Скворцов болбол сагаанфиннүүдэй 6 самоледуудые харажархиба.

Шинихэбэринүүд тэрэ дары абтаба. Эскадрилиин командир хадаа противнигай самоледуудые пулемедуудаар буудаха гэжэ стрелок радистнуудта дары захираа.

Крохалевай эскадрили хадаа сагаанфиннүүдэй буудалга соогуур, тэрэнэй объектнүүдые зада бомбодоод, противнигай самоледуудтай тулалдажа эхилээ.

Противнигай нэгэ самоледонь Крохалевай машинада ара талаһаань дүтэлжэ ябахадань, летчик Дергачевай машинаһаа харажархиба. Стрелок-радист Скворцов болбол дайсанай машинаруу буудажа захалба. Советскэ пулеметчигой мэргэн буудалгыень тэсэнгүйгөөр, сагаанфиной тэрэ самолет тэрьелхээ һэдэбэ. Нүхэр Скворцов—эрхим буудагшадай нэгэниинь юм. Уданшьегүй, сагаанфиннүүдэй машина, урбалдаһаар газарта унаба. Удаа тээнь, дайсанай хоёрдохи машинань сохигдоо. Бусад самоледуудань тэрьелээ һэн.

Эрэлхэг капитан Крохалевай эскадрили хадаа боевой положениэрээ гэдэргээ бусаа. Крахалевай машина хамагай түрүүн ба, хойноһоонь — тэрэнэй баатар зоримгой нүхэдэйнь боевой машинанууд ябаба.

Частиин командирта капитан Крохалевай мэдээсэһэниинь:

—Даабаринууд дүүргэгдээ!

Тиигээд, нүх. Крохалевай хүдэлмэриин үдэр энээгээр дүүрээгүй. Өөрынгөө хани нүхэд-летчигүүдтэй, штурмануудтай ба стрелок-радистнуудтайгаа боевой ниидэлгэнүүдэйгээ результадууд тухай омогорхон хөөрэлдэбэ.

Хорин юһэн наһатай капитан Крохалев — хүдэлмэришэнэй хүбүүн ба өөрөө переплетчик һэн. Анатолий Крохалевай эскадрилиин хүнүүд хадаа баатар зоригойнь, тэсэмгэйнь, тэдээн бүхэндэ большевистскэ анхаралтайгаар хандадагайнь түлөө өөрынгөө командирые дурладаг ба хүндэлдэг.

М. Григорьев.

Улаан тугта Балтийскэ флот.

СоветскэСоюзай Герой, ахалагша лейтенант Н.Г. Большаков. (ТАСС-ын фото-клише).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) Советскэ Союзай Геройнууд: капитан Г. Я. Борисенко ба майор В. Ф. Скобарихин: арааладань—лейтенант Н. А. Нестеренко, улаанармеец В. С. Амелин ба ахалагша лейтенант С. С. Гребнев.

(ТАСС-ын фото-клише).

Эрэлхэг сталинска сокол

Капитан Алексеевай командованиин доро, самоледуудай нэгэ звено разведкада ошоод, хэды саг болоһон хойно аэродром дээрээ бусажа ерэбэ. Зенитнэ орудинуудаар ба пулемедуудаар зэбсэглэгдэнхэй дайсадай частьнууд Н. деревниин райондо харагдаба гэжэ, командованиингаа частьда капитан Алексеев мэдээсэбэ. Эдэ разведчигүүд болбол дайсаниие үй бута бомбодоод, гэмтэнгүйгөөр өөһэдынгөө территоридо бусажа ерээ.

Харагдаһан противнигые атакалха ба бутасохихо гэһэн захиралта истребительнүүдтэ тэрэ дары үгтэбэ.

Капитан Шевелевэй командованиин звеногой машинанууд, хойно хойноһоо һубарилдан, хүхэ сэнхир агаарта дэгдэбэ. Уданшьегүй, летчигүүд хадаа бэеэ нюуһан дайсаниие хараба.

Летчик Антонюк болбол противнигай анхаралые өөр тээшээ хандуулан, тэдэниие пулемедоор буудажа, дайсанай хэдэн буунуудые бутасохибо. Боевой летчик истребитель Антонюк хадаа сагаанфиннүүдэй бусад буунуудыень атаковалхаяа байтарань, самоледань гэнтэ дорьбожо, хажуу тээшээ хальбагад гэшэбэ. Самоледойнь бүри дүтэхэн, буунай һомон тэһэршэбэ. Летчигэй зүүн хүлдэнь халуу срьёшоо.—Шархатаба байнаб—гэһэн һанал ухаандань орожо, дайсаниие бүри эршэмтэйгээр атакална.

Патронойгоо запасай дүрбэнэй гурбан хубиие буудаад байхадаа, эрэлхэг пилодой хүсэшадалынь барагдажа эхилээ. Саашань тулалдажа болохогүй... Антонюк хадаа машинынгаа далиие хоёр таашань хүдэлгэн тулалдааһаа гарахын зүбшөөрэлые командирһаа эрнэ. Командирһаа зүбшөөрэл абаад, зоримгой летчик өөрынгөө аэродром тээшэ шууд зорино.

Тиигээд, тон шадамгайгаар бууба. Аэродромой хүдэлмэрилэгшэд ба летчигүүд машина тээшэнь гүйлдэжэ ошобо.

— Шархатааб... туһалыт намда—гээд, летчик Антонюк ишэрэлээ алдана.

Уданшьегүй, Шевелевай звеногой бусад машинанууд, боевой даабаринуудые отличнээр дүүргээд, бусажа ерэһэн байна.

Антонюгай машинада зяар хорин һомонууд ороһон байгаа.

Манай правительство болбол эрэлхэг Сталинска сокол нүхэр Антонюгай шэн зориг ба эрэлхэг баатаршалгые үндэрээр сэгнэжэ, тэрээниие Советскэ Союзай дээдэ наградаар Ленинэй орденоор шагнаа.

Эммануил Лазо ба тэрэнэй боевой нүхэдүүд

Флодые командалагша болбол капитан-лейтенант Эммануил Иванович Лазогой гарые шангаар барина.

—Ойлгоно бэзэт, нүхэр Лазо, Канонерска лодкануудта харюусалгатай зорилгонууд даалгагдаба,—тэрэ хадаа дайсанай бүхэ жүүлгэнүүдые далай тээһээ түрүүшын буудалганuудые эхилхэ байна.

—Дүүргэгдэхэ, нүхэр командалагша,—гэжэ Лазо харюусаба.

Далайда орохынгоо урда тээ, командарнуудайгаа докладуудые дуулажа, оршомбайдалые, даабаринуудые тайлбарилан хэлэжэ үгөөд, иигэжэ һануулна:

—Һайса амарагты, бэеэ бэелэгты. Үглөөдэр яршагтайхан лэ үдэр байха.

Командир өөрөө амарбашье үгы. Командиртай хамта, тэрэнэй боевой хани — ахалагша политрук Самсон Мефодьевич Шишов мүн амарбагүй.

Үдэр болежо байха үедэ, Лазо ба Шишов хоюулаа мостик (гэшхүүр) дээрээ байба. Саад тээнь хариин эрьенүүд.

Лазо Шишов тээшэ харана. Команда ханхинаба:

— Эхэ оронойгоо түлөө, Сталинай түлөө, Урагшаа! Сагаанфиннүүдэй батарейнуудые буудагты!

Ехэ буунуудай абнан наерба. Тэрэнэй командавууд даруу ба шадамгайгаар хүдэлмэрилнэд. Алдарта командирнууд ба наводчигууд Титов, Стефутин, Кокурин ба Степаненко гэгшэд өөһэдынгөө даалгабаринуудые отлично ойлгонод. Һомонуудань мэр зэр бууна. Газарта зоожо битоноор барһан, дайсанай блиндажай бутардаһан, жажахануудэ хэһэг бетонууд, шорой шабарань дээшээ тэнгэртэ туласа орьёлно.

Советскэ Союзай Герой, младша командир Г. М. Лапатев. (ТАСС-ын фото-клише).

Капитан-лейтенант Никола[й] Михайлович Смирнов артиллери[...] буудалгые хүтэлбэрилбэ.

Лазо шадамгай маневр хэб[...] Корабльнуудань хэдэхэн километ[...] эрьеэ дүтэлбэ.

—Үшөө урагшаа!—Лазо захирб[а]

—Зүб даа, командир! Иигэ[...] лэ бутасохихо ёһотойбди—гэ[...] политрук Шишов энеэбхи[...] хэлэнэ.

—Үшөө урагшаа!

Мүнөөнэй байлдаанай практ[и]када, 15 кабельтово хэмжээн[...] ошолго тон үсөөн ушардаг ба[...] башье һаань, канонерканууд[...] нэгэнь эрьеэ туласа ерэбэ.

Ахалагша лейтенант Бе[...] кораблиингаа гэшхүүрһээ зай[...] нагүй. Тэрэ хадаа Лазо ба Шиш[ов] хоёрой девизиие даган:

—Урагшаа лэ дабшагты! г[...] захирба.

Шэмэрүүн шанга мүл[...] вахтаар, үргэлжэдөө артиллер[и]скэ дуэльнүүдээр ба дайсадуудт[...] удаан тулалдаануудаар декабри[...] үдэрнүүд үнгэрөө һэн. Канонерс[кэ] лодканууд Лазогой команд[...] Суомиин эрьенүүдые сагаанги[...] дейскэ бузар буртагуудһаа сэб[...]лэн арилгаа.

Нэгэтэ, декабриин тэнгэ[...] канонерканууд боевой операци[...] гараба. Бүтүү манан, юуншье харагданагүй.

Өөһэдынгөө маскированно ба[та]рейнуудые элиншэлхэгүйн зор[...]гоор, сагаанфиннүүд түрүүш[...] абнагүй байба.

Советскэ артиллеристну[...] болбол уданшьегүй тэрэ такти[...]һаа арсалхыень дайсадые баадх[...]

Сагаанфиннүүд харюудаа т[...] батарейгаар 6 дахин буудаба.

— Зай иигэбэл, мүнөө эд[...] өөһэдөө өөһэдыгөө хэлэжэ үг[...] гээшэ гэжэ Лазо хэлээд,—у[...] табигты!—гэжэ, захирба.

Үтхэн хара утаагаар далд[...]жа, буудагдажа байһан газар[...] зайсамсаараа, советскэ [...] тудаг артиллерянууд наерба.

„Тэанарай буудалгану[...] адаглэн хаража байбаб. Та[...] бүхы личнэ составта балех[...] хүргэнэб.

Флодые командалагша"—г[...] надаасалые уданшьегүй абаба.

Баатар зоригто балтийцну[...] шагнаха тухай СССР-эй Верхо[...] Соведэй Президиумэй Указ фе[...]линя 8-да толилогдобо. „У[...] Тугай" орденоор шагнагдагш[...] список соо—Лазо, Шишов хо[...] ба тэдэнэй боевой нүхэд[...] капитан-лейтенант Смирнов[...] Безукладников гэгшэдэй нэрэ[...] орооһобо. „Улаан Одон[той]"[...]ноор—ахалагша лейтенант Б[...] шагнагдаба.

Лазогой кителиин хүхэ с[...] дээрэ 3 алтан һудалнууд—г[...] дахи рангын капитанай [...] тэмдэг яларна. Мүн Шиш[...] батальонно комиссарай [...] шэнээр олгогдобо.

УЛААН АРМИ—ЛЕНИН-СТАЛИНАЙ ДЕТИЩЕ

Ленин—Сталинай парти болбол тогтоогдоһон сагайгаа түрүүүшын үдэрһөө эхилэн, самодержавида эсэргүү зэбсэгтэ восстаниие бэлэдхэн, пролетариадай боевой хүсэнүүдые байгуулха еһэ агитационно ба эмхидхэлгын хүдэлмэри ябуулһан байна. Большевигүүд хадаа фабриканууд ба заводууд дээрэ 5-10 хүнтэй бишыхан отрядууд ба дружинануудһаа боевой организацинуудые эмхидхэһэн байгаа. Эдэ дружинануудые яажа эмхидхэхэ ба һургахаб гэһэн инструкциие Ленин өөрөө бэшэһэн юм. Октябрьска революциин „генеральна репетициинь" болоһон, 1905-1907 онуудай революцида, хүдэлмэришэдэй зэбсэгтэ дружинанууд болбол боевой түрүүшын хатуужал, боевой түрүүшын опыт абаһан байна.

Ленин—Сталинай партяар хүмүүжүүлэгдэһэн, хүдэлмэришэдэй дружинанууд хадаа пролетариадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй, хүдэлмэришэнэй гвардиин үндэһэ һууринь болоо һэн. Сүлөөгэһөө 1917 оной мартда ерээд, нүхэр Сталин болбол хүдэлмэришэнэй гвардинуудые эмхидхэжэ ороһон байна.

Бүхы промышленнэ центрнүүд ба городуудта, большевигүүд болбол хүдэлмэришэдэй восстанинуудые эмхидхээ һэн. Эдэнь уданшьегүй Улаан гвардиин отрядууд гэжэ нэрэлэгдэдэг болоо һэн. Октябрьска зэбсэгтэ восстаниин урда тээ улаангвардейцүүд Петроградта 12 мянга, Москвада —20 мянган хүнүүдһөө бүридэнхэй байгаа. Уралда, Донбассда, Иваново-Вознесенскдэ ба бусад центрнүүдтэ—Улаан гвардиие эмхидхэлгэ баһал һайнаар ябуулагдажа байгаа.

1917 оной октябриин 10-да, большевигүүдэй партиин Центральна Комитет болбол зэбсэгтэ восстани дары хэхэ тухай Ленинэй дурадхалые абаһан байна. Зэбсэгтэ восстаниие хүтэлбэрилхэ Партийна Центр хадаа нүхэд Свердлов ба Дзержинскиин хабаадалгатайгаар, нүхэр Сталин түрүүлэйгээр октябриин 10-да байгуулагдаа һэн.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци илаа. Зүгөөр, буржуази хадаа диилдээд миил байгаагүй. Буржуази хадаа Советскэ засагта эсэргүү тэмэсэхын тула контрреволюционно отрядуудые эмхидхэһэн байна. Октябриин илалтые хамгаалха зорилго болбол Улаан гвардиин урда табигдаа һэн.

Улаан гварди болбол хэдэн һарын торшо соо бүхы орон соо контрреволюционно бүүрхайнуудые бутасохибо.

Капиталистическэ оронуудай империалистнууд болбол Соведүүдэй засагые дараха ба Россиие өөрынгөө колони болгохын тулада, бутасохигдоһон российскэ буржуазида туһалжа эхилһэн байна. 1917 оной декабрьда, Антантын түлөөлэгшэд болбол Россидо сэрэгүүдые эльгээхэ, бутасохиулагдаһан ород сагаангвардейцүүдэй үлэгдэлнүүдтэ материальна туһаламжа үгэхэ гэжэ шиидэһэн юм. Доторой ба уласхоорондын контрреволюциин хүсэнүүд нэгэдээ һэн.

Ленин ба Сталин болбол, нэгэдэгшэ сагаангвардейцүүдые ба интервентнүүдые бутасохилгодо Улаан гвардиин хүсэнүүд хүрэхэгүй байна, тиимэһээ Советскэ республикада хүсэтэ регулярна арми хэрэгтэй байна гэжэ хараһан юм.

1918 оной январиин 4-дэ „Правдада" толилогдоһон, „Ажалша ба эксплуатировалагдагша арадай эрхэнүүдэй декларации" соо хэлэгдэнэ:

„Ажалша массануудта засагые бүрин хүсэд хангахын тулада ба, эксплуататорнуудай засагые бодхоохо алибүхы аргые үгыхэхын тулада, ажалшадые зэбсэглэлгэ, хүдэлмэришэд ба таряашадай социалистическэ Улаан Армиие байгуулга, тэрэшэлэн баян ангинуудай зэр зэбсэгые хүсэд хураан абалга декретировэлэгдэнэ" *)

1918 оной январиин 28-най үдэр, В. И. Ленин болбол Хүдэлмэришэн-Таряашанай Улаан Армиие эмхидхэхэ тухай историческа декрет бэшэһэн байна. Үһан-Сэрэгэй Улаан Флодые эмхидхэхэ тухайда Совнаркомой тогтоол февралиин 14 дэ толилогдоо һэн.

Ленин-Сталинай парти, советскэ арад болбол тон хүшэр бэрхэ условинууд соо, өөрынгөө Улаан Армиие байгуулаа. Өөрын командна состав үгы байгаа, армиие эмхидхэхэ хүдэлмэриие ябуулжа шадахаар военно-административна аппарадшье үгы байгаа. Буу зэбсэг ба бусад хэрэгсэлнүүд хүрэхэгүй байгаа. Шүдэндөө хүртэр зэбсэглэгдэһэн дайсан—уласхоорондын империализм хадаа үүлэндэмнай хүрэжэ ерээд байгаа һэн.

„Улаан Армиин байгуулалта тухай асуудал хадаа тон шэнэ асуудал байгаа, тэрэ хадаа теоретическэ асуудалшье болоожо оройдоо табигдаагүй һэн—гэжэ, партиин VIII съезд дээрэ В. И. Ленин хэлээ һэн. Бидэнэр болбол олонхи ушарта таамагаар хүдэлмэрилхэ ёһотой байгаа һэмди".**)

Улаан Армиие байгуулха тушаа эршэмтэй ажал-ябуулга хэхэ зуураа, Ленин ба Сталин болбол дайсанай бүлөү хүсэнүүдтэй байлдахаһаа мүнөөдөө зайсаха, өөрынгөө хүсэтэ регулярна армиие байгуулха заб һамбаа олохо гэжэ бодомжолһон байнад. Арадай хорото дайсан Троцкий болбол баг нэмэрэн, предательство хэжэ, Германитай дайн сэрэг провоцировалһан байна. Арадай дайсад хадаа Советскэ республикые германска империалистнуудай гараар дарахые хүсэһэн байгаа.

Улаан Армиин зэргэдэ орохыень ажалшады уряалһан, Совнаркомой воззвани февралиин 23-да толилогдоо һэн. Ленинград, Москва ба Советскэ Союзай бусад городуудай хэдэн арбаад мянган пролетариат хадаа өөрынгөө эхэ орониие хамгаалгада жагсаһан байна. Февралиин 23 хадаа Хүдэлмэришэн-Таряашанай Улаан Армиин жэлбүриин традиционно һайн үдэрлэлгэнь болоо.

Улаан Арми болбол түрүүшын үедэ һайндуранай ёһоор бүридүүлэгдэдэг байгаа.

1918 оной апрелиин 10-да, Улаан Арми хадаа өөһэдынгөө зэргэдэ 198.670 хүнтэй, тиигээд һара болоод байхада, 306 060 хүнтэй болоод байгаа һэн.

Большевигүүдэй парти болбол Улаан Армиин частьнуудай хүтэлбэридэ өөһэдынгөө эрхим хүбүүдые—Фрунзе, Ворошилов, Буденный, Щаденкые дэбжүүлэн, тэрэшэлэн хүдэлмэришэд-улаангвардейнүүдэй дундаһаа—Чапаев, Щорс, Пархоменко, Котовский, Лазо ба бусад геройнууд-самородогуудые хүмүүжүүлһэн байна. Рядовой боецүүд ба младша комсоставһаа начсоставые дэбжүүлхэһээ гадна, хуушан армиин военнэ специалистнуудые Улаан Армидахи хүдэлмэридэ элсүүлэн хэрэглэгдэһэн байгаа.

Большевистскэ партяар байгуулагдаһан, улаан командирнуудые бэлэдхэлгэдэ зорюулагдаһан богонихон болзорой курсууд, военнэ һургуулинууд ба академинууд хадаа командна кадрнуудые хүмүүжүүлгэдэ туйлай ехэ үүргэ бэелүүлээ һэн.

Командна составые эмхидхэхэ ба хүмүүжүүлхэтэеэ хамта, Ленин ба Сталин болбол Улаан Армиин партийно-политическэ аппарадые байгуулаа һэн. Военнэ комиссарнуудай хүтэлбэри доро хүдэлмэрилдэг, полковой ба батальонно коммунистическэ ячейканууд, партбюронууд ба культурно-гэгээрэлэй комиссинууд хадаа полкнуудта эмхидхэгдэһэн байна.

Ленин ба Сталин хадаа во[енно] комиссарнуудта тон ехэ анх[ааралые] табидаг һэн. Военкомуудта зо[риу]лан, нүхэр Сталинаар ба[...]дэһэн инструкци соо хэлэгд[...] военнэ комиссар болбол ар[...] советскэ засагай ба пар[тиин] түлөөлэгшэнь мүн. тиимэһээ [...] хадаа революциин хэрэгтэ пред[...] байха духэдэ бүхы боецүү[...] хүмүүжүүлэгшэ ба өөрынгөө [...]кын амин ба зүрхэниинь б[...] ёһотой.

Ленин хэлээ һэн: «Военко[м...]һаа, бидэнэр Улаан Армигүй б[...] һэмди».

Улаан Армиин партийно-п[оли]тическэ аппарат болбол тэр[...] боевой хүсэшадалай бата ү[...] һууринь мүн.

Улаан Арми хадаа түрүүш[...] алхамһаа эхилэн, интервентн[...] ба сагаангвардейцүүдтэ эс[...] шанга тэмсэл ябуулһан б[...] Интервентнүүд болбол 1918 [...] хабар Владивостокто, Арха[н...]скада, Одессидэ, Николаевс[...] Закавказида ба Туркест[...] өөһэдынгөө сэрэгүүдые буул[...] байгаа. Гадаадын империа[...]нуудай сэрэгүүд хадаа Ук[...] ба Белорусси тээшэ даб[...] байгаа. Волгада ба Сибирскэ [...]замые зүбшан чехословацка к[...] ябажа, Соведтэ эсэргүү тэм[...] юм.

Уласхоорондын империал[...] туһаламжаар, сагаангварде[й...]дай контрреволюционно хүс[...] эмхидхэгдэһэн байна: Ур[...] атаман Дутов, Вол[...]

*) Ленин, зохёол, том XXII, хуудаһан 176-177.

**) Ленин, зохёол, том XXIV, хуудаһан 121.

(Үргэлжэлэлэнь 3-дахи нюурта).

„...Манай арадые мобилизационно бэлэн байлгаха“ (СТАЛИН)

Эхэ ороноо хамагаалгада бэлэм

...лэй дээрэ гансал ороной, ...ниимын ороной ажалшад ...золтой жаргалтай ажаһуу-...лха һайхан, элбэг жаргалта ...ние Советскэ засаг, комму-...ческэ парти, эба Сталин ... арадта үгөө.

...уехэ Советскэ орон болбол ...—Сталинай партиин хүтэл-...р хүгжэнэ, һалбарна, бэхи-... Дэлхэй дээрэ эгээ томо ...ревальна держава болоо. ...скэ арад болбол өөһэдынгөө ...шаг ехэнүүд туйлалта-...ые хамагаалалгада хэзээдэ ... жагсана. Бэлэн байһанаа ...тэ бэшэ бодото хэрэг дээрэнь ...лһан ба харуулжа байна.

... үнгэрэгшэ жэлдэ военно ... ябаха зуураа, Халхын ...хи байлдаанда хабаадалсажа, ...э самурайнуудые үхэтэр ..., түрэнэйгөө урдахи өөрын-...ражданска хүндэтэ уялгаяа ...ие һайнаар дүүргэлсэһэ-... түлөө, правительство бол-...намайе „Отвагын түлөө“ ...нар шагнаһан байна.

...нөө би болбол Занграйн ...тэ хүдэлмэрилжэ байнаб. ..., мирнэ ажал дээрэ байхадаа, ...өөрингөө боевой ба политичес-... бэлэдхалые дээшэлүүлгэдэ ...нтайгаар оролдонob. Эхэ ...ноо хамагаалалгада хэзээдэ ...түү.

Дамба Доржеев.

...эхэ Сталинда, Эхэ орондоо уялгатайб

...лдарта Улаан Арми хадаа ...ша олониитэдэ эрхэ сүлөө ...ын түлөө эрэлхэг героичес-... байлдэһан ба, мүнөө эдэ ...эрхэ сүлөөнүүдые баатар ... хүсөөрөө батаар хамагаалжа ... Сталинска эпоходо ажаһуун, ...унизмын түлөө тэмэсэжэ ...ндаа баяртайб. Хори наһа-...болотороо Советскэ һургуули ...ража олоһон эрдэм, специаль-...нараа агууехэ Сталинда, Эхэ ...доо уялгатайб.

...оронно 3 значогуудта норма ...о, сэрэгэй специальность оло-... гадна, хэдэн хүнүүдые ...ино значогуудтай болгооб. ... өөрынгөө идейно-политичес ... хэмжээгээ дээшэлүүлжэ, ...сизм-ленинизмын революцион-...ориие—ВКП(б) айн историие; ...р Сталинай «Ленинизмын ...алнуудые» шудалжа бай-...

...аан Армидаа ниимэ бэлэдхэл-...ээр ошожо, Эхэ ороноо ...гээр хамагаалалсахаб.

М. Горенова—фельдшер.

Оборонно хүдэлмэриие һайнаар ябуулна

Улан-Удын ЦЭС-эй дэргэдэхи Осоавиахимай эхин организаци болбол мүнөөтэр тэмдэглэгдэжэ байгаа Хүдэлмэришэн-Таряашанай Улаан Армиин ба Үһан-Сэрэгэй Флодой 22 жэлэй ойн праздниигые һайн показательнуудтайгаар угтаба. „Ворошиловска буудагшадай“ кружогто 15 хүн хабаадана. Тэдэнэй 6 хүниинь допризывнигүүд-стахановцууд. Мүн, ПВХО-гой кружогто 25 хүн хабаадуулагдаһан байна.

Эдэ кружогуудта хабаадагшад болбол РККА-гэй 22 жэлэй ой—февралиин 23-да бүгэдөөрөө значогуудтай болохобди гэһэн уялгануудые абаһан байгаа. Тиигээд, энэ уялгана эрхимээр дүүргөө.

Тус ЦЭС-эй коллективэй дэргэдэ ПВО-гой штаб эмхидхэгдэнхэй. Эндэ хүдэлмэришэд ба служащинар олоороо хабаадалсана. ПВО-гой штабта хүдэлмэрилхэ командирнуудай 3 һарын курс эмхидхэгдэжэ, энэ курсда хамта 12 хүн үйлэдбэриһөө таһаралгүй һуралсажа байна. Февраль һарын торшо соо 18 хүн осоавиахимай члендэ шэнээр оруулагдаа.

Оронойгоо оборонно хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ ЦЭС-эй дэргэдэхи осоавиахимай эхин организаци тон һайнаар хүдэлмэрилнэ.

Ц. С.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаяхан үнгэргэгдэһэн, санашадай республиканска соревнованиин хабаадагша противогаз үмдөөд ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын №36 һургуулиин һурагшад ГСО-гой соревнованида бэлэдхэжэ байна. (Пестеревэй фото).

ЗЭДЫН АЙМАГАЙ ВОРОШИЛОВСКО ВСАДНИГУУДАЙ АМЖАЛТАНУУД

Зэдын аймаг болбол өөрынгөө ворошиловсковсаднигуудаар республика соогоо суурхадаг. Тэндэхи колхозниигууд-кавалеристнүүд хадаа военнэ техникые шудалалгын хэрэгтэ ниилээд ехэ амжалтануудтайгаар Улаан Армиин ба Үһан-Сэрэгэй Флодой 22 жэлэй ойе угтаба. Үнгэрэгшэ хабар аймаг соонь 800 всаднигууд байһан юм. Мүнөө тэдэнэй тоонь 1500 хүртэр ургаа.

Гансахан Дээдэ - Ториин сомоной гүрбан колхозууд болбол зуугаад эрхим всаднигуудтай байна. Эдээниие сомсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Шагдуров хүтэлбэрилнэ.

Жулторинска сомон ба Каллaрандашвилиин нэрэмжэтэ колхоз оборонно хүдэлмэриие жэшээтэ һайнаар ябуулхын түлөө өөһэд хоорондоо социалистическэ соревновани баталаа. Каллaрандашвилиин нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи всаднигуудай эскадрондо тус колхозой член 78 наһатай Ковандин гэгшэ туһалалсана. Нүхэр Ковандин болбол партизанска отрядай легендарна командир ябаһан Каллaрандашвилиин дүтын соратнигань байһан юм. Мүн Жулториин сомоной, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид хадаа Каллaрандашвилайхидһаа дутахаар бэшэ. Энэ колхоздо ворошиловско 50 всаднигууд бии ба тэдэнэй военнэ һуралсалыень тус колхозой дэргэдэхи парторганизациин секретарь Клогихин ба урдань пограничник ябаһан нүхэр Ломако гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Эндэхи всаднигууд болбол колхозой ажахые бүхэжүүлгэ—бүхы оронойнгоо оборонно хүсэшадалые бэхижүүлнэ гэжэ һайтар мэдэнэ. Эдэнэр ажал хүдэлмэри дээрээ эрхим стахановцууд байна. Байгша февралиин 1-һээ 10 хүртэр колхозно фермэнүүдэй байдалые шалгахын зорилгоор, хүнгэн кавалериинүүдэй рейд үнгэргэгдөө. Тус рейдэ 150 всаднигууд ба 12 санашад хабаадалсаа. Эдэнэр болбол эрхим хүдэлмэритэй колхозуудай түрүү опыдуудые бүхы колхозниигуудай дунда тарааһан ба колхозууд дээгүүр „Ворошиловско буудагшадай“ значогто нормонуудые абаһан байна.

Зэдын аймагай бүхы колхозуудта ба аймцентр дээрэ морито спортивнэ ба санашадай соревновани үнгэргэгдөө. Энэ соревнованида һайтар бэлэдхээ. Улаан Армиин тухай шэлэнүүд дуунуудта һураа.

Мартын 1-дэ—Бурят-Монголые сагаангвардейщинаһаа сүлөөлһөөр 20 жэл гүйсэһэнэй ойн үдэртэ зорюулан, Зэдын всаднигуудай тактическа һуралсал хэхэ байна.

1938 ондо Зэдын аймагта, Осоавиахимай членүүд мини 400 хүн байһанаа, мүнөө тэдэнэй тоонь—2400 болоо.

Баир Ангаров.

Осоавиахимай түрүү организаци

Яруунэ. Витимэй сомоной „XVII партконференци“ колхозой дэргэдэхи осоавиахимай эхин организаци болбол Улаан Армиин алдарта 22 жэлэй ойе достойноор угтаба.

Мүнөө энэ организаци 86 членүүдтэй болоо. Военнэ хэрэгтэ залуу колхозниигууд һуралсахаһаа гадна, мүн 60 гаран ба 70 наһатай үбгэд Очир Торбаев, Чимит Очиров ба Гармэ Сангадиев гэгшэд тон активнаар хабаадалсана. Гармэ Сангадиев 66 наһатай, мүнөө «Ворошиловска буудагшадай» кружогто һуралсажа, һаяхан тренировочна буудалга хээд, тудагдажа болохо 50 очкоһоо 42-ыень тудаа. Нүхэр Сангадиев хэлэнэ: «Бидэ болбол дайсанда хэзээшье харюу үгэжэ шадаха байха ёһотойбди, тиимэһээ үбгэ залуугүй—бултадаа сэрэгэй хэрэгтэй танилсаха, мэргэн буудажа һураха бди». Тус колхозой дэргэдэ «Ворошиловска буудагшадай» 2 кружогууд байгуулагдажа, хамтадаа 21 хүн һуралсанад. Мүнөө 22 жэлэй ойдо зорюулан, 5 значкистнуудые бэлэдхэбэ. Мүн ПВХО-гой кружогто 28 хүн һуралсана. «Ворошиловска буудагшадай» ба ПВХО-гой кружогуудые нүхэд Анандуев ба Батуев гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

1939 оной октябрь һарада загаһа агналгын воскресник эмхидхэжэ, нэгэ үдэр соо 3 центнер үлүүтэй загаһа баряжа, 1000 гаран түхэриг олоод, осоавиахимайнгаа организацида оруулба.

Осоавиахимай организациин хүдэлмэридэнь колхозой дэргэдэхи партиийна организациин секретарь нүхэр Хояк Чимитов үдэр бүриин практическа туһаламжа үзүүлнэ.

Э. Цыбиков.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаяхан үнгэргэгдэһэн, санашадай республиканска соревнованиин хабаадагша гранат шэдэжэ байна.

Историческа үдэрые хүлеэнэм

Энэ жэлдэ, миниин ажабайдалда имагта ехэ баяраи историческа үдэр ерэхэ юм. Тэрэ хадаа Хүдэлмэришэн-Таряашанай героическа Улаан Армиин зэргэдэ миниин жагсаха үдэр! Энэ гайхамшагта үдэрые достойноор угтахын түлөө би энергичнээр тэмэсэнэб. 1939-40 онойгоо һуралсалай жэлэй түрүүшын хахадые бүхы предмедүүдээрээ „отлично“ ба „һайн“ гэһэн сэгналтэнүүдтэйгээр дүүргээб. Мүнөө энэ һүүлшын хахадые гансахан лэ „отлично“ сэгналтэнүүдтэйгээр дүүргэхын түлөө эрмэлзэнэб.

Арбадахи классые—дундa һургуулиие үнэхөөр эрхимээр дүүргэжэ шадахаб.

Хүдэлмэришэн - Таряашанай Үһан-Сэрэгэй Флодто улаан моряк боложо жагсаха хүсэлтэйб. Багаһаа хойшо үһанда танарха, далайда ябаха угаа ехэ дуратай байгааб. Тиимэһээ, миниин хүсэлэн хүсэндөө хүрэхэнь сохом.

Хэрбээ намайе, манай инаг парти ба правительство болбол эхэ ороной хамагаалалгада үглөөшье, мүнөөшье жагсаха гээ һаань, би хэдыдэшье бэлэн би гэжэ омогоор харюусаха байнам.

Сергей Коновалов—Улан-Удын №1 һургуулиин 10-дахи классай отличник.

Хүндэтэ уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэб

Би, Селенгын судоремонтно заводой механическа цехтэ токарёор хүдэлмэрилнэб. Хүдэлмэришэн—Таряашанай Улаан Армиин ба Үһан-Сэрэгэй Флодой XXII жэлэй ойдо бэлэг болгон, үйлэдбэриингээ даабариие үдэр бүри 120-150 проц. дүүргэнэб.

Мүн ерэхэ намарай призывые һайн бэлэдхэлтэйгээр угтаха зорилго урдаа табинхаб. ПВХО гой ба парашютистын значогуудтайб. 1939 ондо үйлэдбэриһөө таһарангүйгөөр Улан-Удын Аэроклубай дэргэдэхи летчигуудай һургуулида һуража, тэрээнээ отличноор дүүргэжэ пилот болоо һэм. Ниитэ эрдэмэ дээшэлүүлхын тулада үдэшын һургуулиин 9-дэхи класста һуралсажа байнаб. Гадна, „Ворошиловско буудагшын“ ба ГСО-гой значогуудай нормонуудые үгэхын тулада бэлэдхэнэб.

Алдарта Улаан Армиин зэргэнүүдтэ эрхим бэлэдхэлтэйгээр ошожо, эсэгэ оронойгоо хилэнүүдые ба советскэ арадай жаргалта һайхан байдалые достойно хамгаалагша болохые найдуулнаб.

Призывник Михаил Рожин.

...гвардейскэ «арадай арми», ...зүүгтэ—Уфимска директориин ...Сибарскэ сагзуурын правительствын арми, Дондо—атаман ...нов ба Кубаньда—генерал ...кин. Советскэ республика хадаа ... оной зун фронтнуудай галта ...гаар хүреэлэгдэөд байгаа. ...ветскэ правительство болбол ...байдалай хурсадаһые хараадаа ..., Улаан Армиие һайндуранай ...ин дээрэ бүридүүлгэһээ ...лмэришэд ба үгытэй таряа-...е мобилизацида шэлжэн ... тухай тогтоолые 1918 оной ...29-дэ гаргаһан байна. Ленин ...Сталинай парти болбол партиин ...үүдэй бүгэдэнниитын военнэ ...сал эмхидхэһэн ба өөрынгөө ...м хүбүүдые армида эльгээгээ. ...1918 оной зун, нүхэр Сталин ...а Царицинай райондохи ...гвардейнүүдые бутасохи-... эмхидхэн, өөрынгөө военнэ ...лмэриие эхилһэн юм.

...18 оной намар, Улаан Армиие ...дхалгэ гол түлэб түгэсхэгдөө ...

...ябриин 30-да, хүдэлмэришэд ...таряашадай обороныи Совет ... нүхэр Ленин түрүүтэйгээр ...уулагдаһан байна. Совэдэй ...авта—нүхэр Сталин ороо һэн. ...Гражданска дайн улам хурсадажа ...аа. Империалистнууд болбол ...сагаангвардейнүүдэй ба интер-...нүүдэй оломянгаанай армиие ...идхэн зэбсэглэжэ, Советскэ ...республикада эсэргүү табяа һэн. ...18 оной октябрьда, В. И. Ленин ... ВЦИК-эй заседанида эль-...һэн бэшэг соогоо иигэжэ заагаа ...: „Социализмые хамагаалхын ... бүхы хүсөөрөө тэмэсэжэ ...гша, хүдэлмэришэн ба үгытэй ...яашанай арми, Улаан Арми байгуулагдажа байна. Тус Арми хадаа чехо-словагуудтай ба сагаангвардейнүүдтэй байлдаанда хатуужажа ба бүхэжэжэ байна. Фундамент бэхеэр табигдаа, мүнөө энэ зданиие бодхоохоо лараха хэрэгтэй.

Биднэр хадаа хабар болтор, армидаа 1.000.000 хүнтэй болохо гэжэ бодожолоо һэмди, мүнөө гурба миллион хүнтэй арми биднэдэ хэрэгтэй. Бидэ иимэ армитай боложо шадахабди. Бидэ иимэ армитай болохобди“.*)

Вождиин заабаринь түргэнөөр ба бүрин түгэс бэелүүлэгдээ. Ленинско—сталинска хүтэлбэреэр, Улаан Арми болбол Красновай армиие Царицин шадар бутасохижо, Зүүн фронт дээрэ колчаковцуудые зада сохёо һэн. Арми ба фротнуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ Троцкий ба тэрээнэй туһамаршадай хэһэн предательскэ ябуулгын результадта зүүн фронт дээрэ тохёолдоһон катастрофическа байдалые усадхаха зуураа, нүхэр Сталин болбол Улаан Армиин алтан фонд—оперативна искусствын классическа принципүүдые Улаан Армида үгэһэн байна. Пермскэ катастрофые усадхаха ба тэрээнэй шалтагаануудые элирүүлэн гаргаха зуураа, нүхэр Сталин болбол, Улаан Армиие ба тэрээнэй тылые харша элементнүүдээр бузарлаха гэһэн, арадай дайсадай һэдэлгэнүүдые элирүүлэн таһасохиһон байна.

1919 оной хабар, Антантын империалистнууд болбол Советскэ республикада эсэргүү түрүүшынгээ походые эмхидхээ һэн Главна сохилтыень адмирал Колчак хэхэ ёһотой байгаа. Петроградта эсэргүү сохилтые Юденич хэһэн юм. Урда зүгһөө Деникин добтолжо, баруун талһаа полягууд добтолоо һэн. Хойто зүгһөө интервентнүүд ба ородой сагаангвардейнүүд добтолһон байна.

Ленин—Сталинай парти болбол бүхы советскэ арадые эхэ ороноо хамагаалха дайнда жагсаан, өөрынгөө хэдэн мянгаад эрхим хүбүүдые Улаан Армида эльгээгээ һэн. Ленин, Сталинай ба тэдэнэй үнэн соратнигууд—пролетарска полководцууд Фрунзе ба Ворошиловай сэхэ хүтэлбэреэр, Улаан Арми болбол Колчагые ба Юденичые бутасохин, Антантын түрүүшын походые гэдэргэ сохиһон байна.

Антанта болбол 1919 оной зун шэнэ, хоёрдохи поход эмхидхэжэ, мүн тэрэ онойгоо намарынь Советскэ засагта эсэргүү сагаангвардейнүүдэй бандые ябуулаа һэн. Энэ походой гол сохилтыень Деникин хэһэн юм.

Большевигүүдэй парти болбол Деникиние бутасохилгые эмхидхэхыень нүхэр Сталинда даалгаһан байна. Нүхэр Сталин хадаа Троцкиин предательскэ планиие эрид буруушаан, Деникиниие бутасохихо өөрынгөө гениальна план зохёоһон байна. Энэ планиие бэелүүлхэ хүсэнүүдые суглуулха зуураа, нүхэр Сталин болбол Морито Улаан сэрэгтэ тон ехэ анхарал хандуулһан байна. Граждавска дайнда морито сэрэгэй үүргые үндэрөөр сэгнэжэ, Нэгэдэхи Морито Армиие эмхидхэһэн байна. Тус Армиие командалагшада С. М. Буденные, армиин Реввоенсоведэй членүүдтэ нүхэд Ворошилов ба Щаденко томилогдоо һэн.

Фронтын бүхы арминуудтай харилсан ябажа, Морито Арми болбол деникинскэ банданууды бутасохиһон байна. Петроград шадар Юденичын армиие хоёрдохёо бутасохёо һэн. Зүүн Фронт дээрэ колчаковщина түргөөр усадхагдажа байгаа.

1920 оной эхин хадаа Улаан Армиин гайхамшаг илалтануудаар ба дахин туйлагдаһан мирнэ һамбаагаар тэмдэглэгдэһэн юм.

Мирнэ һамбаае хэрэглэн, парти болбол ажахые һэльбэн бодхоохо туйлай ехэ хүдэлмэри ябуулба. Улаан Армиин зарим хүсэнүүдэнь ажахын фронт дээрэ табигдаһан байна. Мартын 29-дэ болоһон, партиин IX съезд болбол ороной обороныи зорилгонуудые ажахын зорилгонуудтай зохилдуулха шухала гэжэ заагаа һэн. Теэд, энэ һамбаан тоншье богонихон байгаа. Антанта болбол сагаанпанска Польшын ба Врангелиин сэрэгүүдые зэбсэглэн, Советскэ республикада эсэргүү шэнэ, гурбадахи поход эхилһэн байна.

Парти болбол өөрынгөө гол анхаралые фронтдо хандуулжа, Антантын гурбадахи походые бутасохилго эмхидхэһэн байна. Баруун-урда фронтын сэрэгүүд болбол нүхэр Сталинай хүтэлбэреэр, Украинадахи сагаанполягуудта эрид сохилто үгэһэн байна.

Врангелиие бутасохилго эмхидхэхэ зуураа, нүхэр Сталин болбол хоёрдохи морито армиие ба гражданска дайнай үеэхи эгээ түрүүшын авиасоединениие байгуулаа һэн. Талантта пролетарска полководец М. В. Фрунзеэр толгойлогдоһон, Урда фронтын Улаан Арми болбол нүхэр Сталинай оперативна планай идейе бэелүүлэн, Хойто Таврида барон Врангелиин сэрэгүүдые бутасохиһон ба Перекопско ба Чонгарска перешеегүүд дээрэ сагаантанай бэхижүүлгэнүүдые штурмээр абажа, Ленин—Сталинай партяар хүтэлбэрилэгдэгшэ Улаан Арми алдаргэ ехэ хүсэн болоһоноо бүхы дэлхэйдэ харуулаа һэн.

Гражданска дайн дүүрэхэдэнь. Улаан Арми мирнэ байдалда ороо һэн. Зүгөөр, капиталистическэ хүреэлэлгын байһан ябадал хадаа Советскэ республикада сэг үргэлжын аюулые тохёолдуулжа байгаа. В. И. Ленин болбол „... Мирнэ байдалда ороод байхадаа, биднэр болбол энээнээ таһаралтагүй үргэлжэлүүлхын тулада бүхы хүсөө гаргахабди. Тиихын хамта, нүхэдүүд, бэлэн байгты, манай ороной ба манай Улаан Армиин оборонно хүсэшадалые, нюдэнэй сэсэгы мэтээр сахигты...“*) гэжэ партида ба советскэ арадта заагаа һэн.

Манай армиие нарижуулха ба шэнэлхэн эмхидхэхэ сэг ерээ һэн. Арадай хорото дайсан Троцкий хадаа Улаан армиин хүгжэлтые алиболохоор һаатуулхые һэдэжэ байгаа. Партиин ЦК хадаа Троцкиие военнэ хүдэлмэриһөө зайсуулжа, Улаан Армиие бэхижүүлхэ шиидхэбэри абаһан ба ороной зэбсэгтэ хүсэнүүдэй толгойдо М. В. Фрунзые ба К. Е. Ворошиловые табиһан байна.

1924 оной январиин 21-дэ, бүхы дэлхэйн ажалшадай агууехэ вождь В. И. Ленин нүгшэһэн байна. Тэрээнэй ойрын соратник ба хани нүхэр И. В. Сталин болбол вождь ба багшынгаа захяае эсэстэнь хүртэр дүүргэхэ агууехэ тангаригые, партиин ба арадай нэрэһээ үгөө һэн: „Улаан Армиие бэхижүүлгэ ба тэрээнэй байдалыень һайжаруулга хадаа манай партиин шухалын шухала зорилгонуудай нэгэнь мүн гэжэ Ленин биднэдэ нэгэтэ бэшэ заагаа һэн.. Манай Улаан Армиие. манай Улаан Флодые бэхижүүлхын тулада хүсэө гамнахагүйбди гэжэ нүхэдүүд, тангариглае“.

Нүхэр Сталин болбол ороной зэбсэгтэ хүсэнүүдые бэхижүүлхын тула сусарашагүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Тэрээнэй хүтэлбэреэр Улаан Арми организационно бүхэжөө.

Сталинска табанжэлнүүдые дүүргэһэнэй результадта, Улаан Арми болбол шэнэ ба дэлхэй дээрэ эрхим түрүү боевой техникые абаа.

Улаан Армиин боевой опыдые дүнлэн, нүхэр Сталин болбол тэрээниие военнэ искусствын тон түрүү теорёор зэбсэглэнэ. Армиин стратеги ба тактика тухай һургаал, тыл тухай, управлениин принципүүд тухай, доботолгын законууд тухай һургаал болбол советскэ арадай хүсэнтүгэс армиин стратеги ба тактикын тон шухала зүйлэнь мүн.

Дэлхэй дээрэ эгээ эрхим боевой техникээр Улаан Армиие зэбсэглэн, нүхэр Сталин болбол техникые хүсэд шудалһан большевистскэ кадрнуудые армида бэлэдхэхэ зорилгые табиһан байна.

(Үргэлжэлэлэнь 4-дэхи нюурта).

---

*) Ленин, том XXIII, хуудаһан 217.

*) Ленин, зохёол, том XXVII, хуудаһан 120.

В. Барков ба В. Лисевичын зураг. (ТАСС-ын фото-клише).

Бурят-Монголые сагаангвардейщинэһээ сулөөлһөөр 20 жэлэй ойдо

Сергей Широких-Полянский

Сергей Широких-Полянский болбол 1898 ондо, Забайкальска областиин Угимунска поселогто түрэһэн байна. Тэрэ болбол, үгытэй толюур байдалтай байһан ушарһаа, бүри бага наһандаа хүдэлмэрилжэ эхилһэн юм. 1913 ондо Зюльдинскэ городской училищые дүүргээд, Чита городто ошожо, тэндэ багшанарай семинарида ороһон байна; тиигээд залуушууд-һурагшадай легальна бэшэ кружогуудта хабаадажа эхилээ һэн. Материальна хүшэр условии хадаа һуралсалаа орхихыень баалаһан байгаа. Уданшьегүй, Амарай түмэр зам дээрэ хүдэлмэрилхөө ошоо һэн.

1917 оной революциин һүүлээр, Сергей болбол профессиональна союзай хүдэлмэридэ орожо, Ксельевска хадын промышленностиин хүдэлмэришэдэй союзай секретарынь болоо. Забайкалиин хүдэлмэришэдэй түрүүшын съездэдэ хабаадан, тус съездын бюрогой член болоһон ба удаа тэрэнь хадын промышленностиин хүдэлмэришэд ба служащинарай эмхидхэлэй съездэдэ хабаадаһан байгаа.

1917 оной июнь һарада РСДРП-дэ ороһон ба 1918 ондо коммунистическа партиин член болоһон байна. 1917 оной сентябрьда, Читын багшанарай семинарида дахин орохо зуураа, хадын промышленностиин союзда хүдэлмэрилээ. 1918 ондо Читын хүдэлмэришэдэй депутадуудай Соведтэ хүдэлмэрилжэ, областной гүйсэдхэхэ комитедэй эмхидхэлэй агитационно таһагта хүдэлмэрилһэн юм. Тиигээд, Читын областной гүйсэдхэхэ Комитедэй секретарынь болоһон байна. Сибирьтэ ба Дальна Востокто, 1918 ондо Советскэ засагай сагзуура унахадань, Широких-Полянский болбол Витимын тайга соо хорготоо һэн. 1919 оной февраль-мартда, партизанска отрядтай нэгэдэжэ Богомяковско ба Казаковско станцинуудта эшээлһэн сагаан бандидуудтай хатуу шангаар тэмэсээ. Тэндэ сагаантанда баригдажа, Нерчинскэ тюрьмэдэ хаагдаһан юм. Уданшьегүй Читада бусажа ерээд, подпольдо хүдэлмэрилжэ байһан революционно организацитай барисаа байгуулаа һэн; тус комитет хадаа Широких-Полянскиие Чиндантска хоёрдохи станцидахи подпольно организацида хүдэлмэрилхыень эльгээһэн байна; тэндэ дахин арестовалагдаһан юм.

Верхнеудинска тюрьмэдэ хаагдаһан байгаа удаа. Дээдэ-Удын подпольно организацида ерээд, Сергей Полянский болбол Тарасов гэжэ подпольно нэрэтэй болоһон ба Бичурада багшаар эльгээгдэһэн байгаа. Подпольно организациин даабаряар, восстанида бэлэдхэлэй хүдэлмэриие тэндэ эршэмтэйгээр ябуулаа һэн. 1919 оной декабрьда, Мухар-Шэбэр ба бусад нютагуудта, Прибайкалиин военно-революционно штабта хүдэлмэрилхэдөө, судебнэ хэрэгыень даадаг байгаа.

Сергей Широких-Полянский болбол 1920 оной январьда, Бичурска съезд дээрэ, Байкал шадарай Соведэй Центральна Гүйсэдхэхэ комитедтэ һунгагдажа, тэрэнэй судебнэ таһагыень эрхилээд, контрреволюцитай тэмэсэхэ онсо комиссиин түрүүлэгшээр хүдэлмэрилһэн байна. Партизанска отрядууд ба Улаан Армяар Дээдэ-Удэ городой эзэлэгдэхэдэнь, Широких-Полянский болбол гүрэнэй политохраныя түрүүлэгшээр томилогдоһон юм. Дальна Восточно республикын тогтоогдоходо, Полянский болбол правительствын член ба юстициин министрээр хүдэлмэрилһэн байгаа. 1920 оной августда, партийно-политическэ хүдэлмэри ябуулхын тула зүүн Забайкальда эльгээгдэжэ. Чита шадарай партизанска отрядуудта хүдэлмэрилһэн ба Зүүн Забайкалиин зоной съездые хүтэлбэрилһэн байна.

Тэндэһээ бусажа ерээд, Дээдэ-Удэ городто, областной арадай ревкомдо юстициин ба газартариалангай таһагуудые эрхилээ, Дальна Востокто, Республикын учредительнэ суглаанда һунгалтануудта бэлэдхэлэй хүдэлмэри хээ һэн. Һүүлээрэнь, партийна хүдэлмэридэ томилогдоо. РКП(б)-эйн Губкомой агитпроп. таһагай эрхилэгшээр хүдэлмэрилһэн байна. Монголые сулөөлхэ бэлэдхэлэй хүдэлмэриин эхилхэдэнь, Коминтерныя Дально-Восточно секретариадта эльгээгдэһэн ба эндэһээ Баруун Монголдо хүдэлмэрилхөөр томилогдожо, тэндэ 1921 оной апрельһээ декабриин 31 хүртэр Коминтерныя Дальна-Восточно секретариадай политхүдэлмэрилэгшэдэй группын харюусалгата хүтэлбэрилэгшөөр хүд мэрилөө һэн. Повстанческа-б дитска хүдөлөөе усадхалсах тулада, НКИД ба V-дахи Арми Реввоенсоведээр Якутида эльгэ дэжэ V-дахи Армиин 2-дуга тускай отрядай политическэ һагые эрхилэгшын туһалагша хүдэлмэрилбэ.

Якутск город хадаа тэ үедэ зүг бүхэнһөө бандидууда хүреэлэгдээд байгаа. Сагаангва дейскэ бандидууд хадаа арад ной дунда аймшагта хюдалгану дые хэжэ байгаа һэн. Полянски болбол энэ городые сулөөлхы түлөө эсэшэ сусарашагүй эрэл гээр тэмэсэһэн юм.

Дайсадаар хүреэлэгдэһэн А гинска гарнизониие сулөөлхы тула бандидуудай байһан район до — дайсадай тыл соо, эхи түрүүшын эгээ ехэ революцион отряд эмхидхэгдээ һэн. Нүү Широких-Полянский болбол т отрядые толгойлон хүтэлбэри һэн байна. Революционно отр ба дайсадай хүсэнүүдэй хоорон тон шангa тулалдаан боло дайсанай солдадуудань зугада эхилхэдэнь, Широких-Полянски болбол отрядтаяа хамта, тэдэн хойноһоонь мүрдэн намнаһан ю Амгиһаа 48 километртэ ябатара хорголожо байһан хорото дайсан һомондо дайрагдажа, улаан кома дир Сергей Полянский уда шьегүй наһа барһан байгаа.

Тиигээд, „Ленска коммуна гэжэ газета иигэжэ мэдээлэб «1922 оной майн 5-да, Амг селоһоо 48 километртэ, хүре лэгдэһэн амгинцуудта туһа хын тула ошожо ябатараа, Якут ка республикын ба Хойто Хиза рай революционно отрядай за сагта хүсэнүүдые командалагш туһалагша, 24 наһатай, нүх Сергей Широких-Полянски алуулаа».

Ленин — Сталинай партиин түлө хүдэлмэришэн ангиин хэрэг түлөө бүхы ами наһаа үгэһ большевик революционер Серг Широких-Полянскиин бодо образань оломиллион ажалшад зүрхэндэ удаан, удаан жэлнүүд мүнхэдөө байха.

Е. Широких-Полянская.

Отчетно-һунгалтын партийна суглаанһаа

Идейно-политическэ үндэр хэмжээдэ үнгэргэгдэбэ

Февралиин 17-18 үдэрнүүдтэ, Бурмонголлестрестын дэргэдэхи партийна эхин организациин отчетно-һунгалтын суглаан боложо, партийна организациин секретарь нүхэр Кашеев 1938 оной апрельһээ хойшонхи хүдэлмэриингөө тухай отчет хэбэ.

Тус партийна организаци болбол большевистскэ партиин XVIII съездын историческа тогтоолые практическа бэелүүлхын зорилгоор ехэшэг хүдэлмэри ябуулһан ба бага бэшэ амжалтануудые туйлаһан байна. Бурмонголлестрест, энээнэй урда жэлнүүдтэ модобэлэдхэлгээрээ гүрэнэй планиие дүүргэдэггүй байгаа. Тус трест болбол хүдэлмэрээ шэнэдхэн табижа, планаа гүйсэдхэхын тула бүхы условинуудые байгуулжа шадаһанайгаа результадта, 1939 оной IV кварталай модобэлэдхэлэй планиие үлүүгээр дүүргэв.

Гэбэшье, тус парторганизациин хүдэлмэридэнь дутуу дунда зүйлнүүд олон бии. Марксизм—Ленинизмын теориие шудалалга коммунистнуудай ба комсомольцнуудай дунда хангалтагүйгөөр табигданхай. „ВКП(б)-эйн историин хуряангы курсые" 20 коммунистнууд өөһэдөө үзэдэг болбошье, тэдэнэр мүнөө хүртэр III бүлэгһөө саашаа гараагүй. Партийна организацинь коммунистнуудтаа туһаламжа багаар үзүүлһэн байна. Нэгэ жэлэй торшо соо хоёрхон теоретическа хөөрэлдөөнүүд I—II бүлэгөөр үнгэргэгдөө, индивидуальна хөөрэлдөөнүүд нэгэшье хэгдээгүй ба комсомольцнуудай дунда 15 хүнэй хабаадалгатайгаар нэгэ кружок эмхидхэгдэһэн аад, энэнь үни удаан сагай хүдэлмэрилхөө болишоһон байха юм.

Бурмонголлестрестын хүдэлмэришэдэй дунда хэдэн арбаад түрүү хүнүүд, стахановцууд, ударнигууд ба комсомольцууд бии. Эдэнэй дунда политическо-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр ябуулһан дээрэһээнь, партийна организациинь зэргэ тон хангалтагүйгөөр ургаа. Үнгэрһэн һунгалтаһаа хойшо оройдоо 4 хүнүүдые партида абаа. Тэрэ мүртөө, партида абалгада харюусалгагүйгөөр хандажа, достойно бэшэ хүные партида абаһан ушар байгаа.

Мүн трестын хүдэлмэришэдэй ба коммунистнуудай дунда военнэ хүдэлмэри оройдоошье шахуу ябуулагдаагүй. ОСО-гой эхин организаци (түрүүлэгшэнь нүх Гергиеня) минии 48 членүүдтэй, 20 коммунистнуудай 10-нь ОСО-гой членүүд.

Һаяхан, «Ворошиловско буудагшын» кружок эмхидхэгдэһэн болбошье, занятинь сэг соогоо болодоггүй ба хандалгань оройдоо 50 процент болоно.

Нютагуудахи ажалшадай депутадуудай Соведүүдтэ һунгалтануудай үедэ агитационно хүдэлмэриие муубэшээр ябуулжа, 293 хүнэй хабаадалгатайгаар 187 занятинуудые үнгэргэһэн бай башье һаа, һунгалтануудай үнгэрһэнһөө хойшо агитационно-массова хүдэлмэреэ һуларуулһан байна.

Зарим коммунистнууд-агитаторнууд һунгалтаһаа хойшо участок дээрэ нэгэшье удаа гараагүй. Жэшээнь, нүх. Плаксин, Хамаганов, Бухаров ба бусад.

Партийна организаци болбол отчетно үе соо, 18 суглаа үнгэргэжэ, хаитадаа 54 асуудалнуудые хэлсэһэн байна, теэд ажахын асуудалнууд тон үсөөн хэлсэгдээ. Үйлэдбэри дээрэ коммунистнуудай авангардна үүргые бэелүүлгэ, кадрнуудые, специалистнуудые зүбөөр хэрэглэлгэ, шадабаритай хүнүүдые хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ дэбжүүлгэ ба стахановскэ хүдэлөөе ургадхалга г.м. асуудалнуудаар серьезно дутуунуудтай байна.

Докладай һүүлээр, 12 коммунистнууд үгэ хэлээ. Нүхэд Антохин, Соколов, Татаурова Шехунов, Плаксин, Лекчинин Иркаев ба бусад хадаа партийна организациин ба үйлэдбэриин хүдэлмэринүүдэхи дутуу дунда нуудые эрид критикалһан байнад Үгэ хэлэһэн коммунистнуудай олонхинь, партийна организаци болбол үйлэдбэриин хүдэлмэридэ хангалтагүйгөөр анхарала табидаг, хүдэлмэришэдэй рационализаторска дурадхалнуудые практика дээрэ бэелүүлхын ба тэдэнэй байра-байдалые һайжаруулхын тухай ямаршье хэмжээ абадаггүй байһыень тэмдэглэбэд.

Үгэ хэлэлгын дүүрэһэнэй һүүлээр, тогтоол абажа, парторганизациин хүдэлмэриие дундууртэ сэгнэбэ.

Партийна организациин секретарьта нүх. И. М. Соколов, тэрэнэй орологшодо нүхэд Лекчинин ба Бухаров гэгшэд хаамал (нюуса) голосованияар һунгагдаһан байна. Центральна районой, партийна конференциин делегадуудаар нүхэд И. М. Соколов, Бухаров һунгагдаба.

УЛААН АРМИ—ЛЕНИН-СТАЛИНАЙ ДЕТИЩЕ

(Хоёрдохи ба гурбадахи нюурай үргэлжэлэл).

Ленин—Сталинай парти болбол боевой техникые хүсэд шудалһан, парти ба арадтаа хизааргүй преданнэ, культурна, боецүүдэй командирнуудай ба политхүтэлбэрилэгшэдэй гайхамшаг кадрнуудые хүмүүжүүлээ. Улаан Арми хадаа дэлхэй дээрэ эгээ эрхим, эгээ хүсэтэй арми болоо.

Хоёрдохи империалистическа дайнай һүжэрхэдэ, ба манай оронодо эсэргүү военнэ авантюрын сэхэ аюулай тохёолдоходонь, Улаан Армиие организационно шэнэдхэн байгуулха шухала болоһон байна. Нүхэр Сталинай инициативаар, бүхы Улаан Арми хадаа кадрова системэдэ оруулагдаа. Бүхы боевой техникые бүрин хүсэдөөр шудалхынь тулада, боецууд-специалистнуудай албанай бэлзор уртадхагдаа. Һургуулинуудта эхин военнэ һуралсал бии болгогдоо. Сэрэгэй уялгата албан тухай шэнэ закон болбол Улаан Армиин хүгжэлтэдэхи шэнэ этапын үнэбэ һуурииень табина.

Манай оронодо арми ба арад — нэгэ бүхэли ба монолитна. Улаан Арми—арадай эрхим хүбүүнь, тэрээнэй инаг детище. Улаан Армиин геройнууд—эдэ хадаа бүхы арадай геройнууд. Парти ба правительствын даабаринуудые Улаан Армиин ба Уһан-Сэрэгэй Флодой сэрэгүүдээр дүүргэлтэ болбол бүхы арадай туйлай ехэ боевой дэбжэлтээр дэмжэгдэнэ. Энэ хадаа Улаан Армида бата тыл хангана, тэрээниие илагдашагүй хүсэн болгоно. Улаан Арми ба Уһан-Сэрэгэй Флот—„энэ хадаа агууехэ советскэ арад гэжэ нэрэлэгдэдэг, манай түрбилгүй ехэ армиин түрүү отрядууд, аванпостнууд лэ гээшэ. Иимэ арми илагдашагүй байгаа, илагдашагүйшье байна, мүнхэдөө илагдашагүй байха". (Ворошилов).

Тогтоогдоһонһоо хойшо хорин хоёр жэл болоһоной ойе, Улаан Арми болбол дайсадтай тэмэсэлэй боевой байлдаануудта туйлагдаһан гайхамшагта илалтануудаар тэмдэглэнэ. Улаан Арми болбол японско түрэмхэйлэгшэдые Халхын-Голдо хамха сохилгодоонь ханитай ханибарисаата Монгол Арадай Республикын арадта туһалаа.

1939 оной сентябрьда, советскэ арадай дуразоригые бэелүүлэн, Улаан Арми болбол өөһэдынгөө нэгэшуһанай ахадүүнэрые—Баруун Украиннын ба Баруун Белоруссиин ажалшадые польско пануудай дарлалтаһаа хүсэрхэлгэһөө сулөөлөө.

Мүнөө Улаан Армиин сэрэгүүд болбол дайниие һүжэрөөгшэдые англо-французска империализмын туһамаршадые — Маннергейм-Таннерай алуурша бандые үгыхэлгэдэнь Финляндиин ажалша арадта туһалан, массова героизмын ба дээдэ боевой шанарай гайхамшаг жэшээнүүдые харуулжа ябана. Сагаанфиннүүдтэ эсэргүү тэмэсэл дотор, советскэ арадай хэдэн зуугаад геройнууд урган гаража, Улаан Армиин боевой тугуудань шэнэ шэнэ алдар солоор хушагдана.

Большевигүүдэй партяар хүтэлбэрилэгдэгшэ, агуухэ Советскэ Союзай арадууд болбол капиталистическа хүреэлгэ тухайда, коммунизмын хэрэгэй түлөө илалтата байлдаанда өөрынгөө мобилизационно бэлэн байлгые үдэрһөө үдэртэ дээшэлүүлхэ шухала байһан тухайда минуташье зуура мартангүй ябажа, коммунистическа общественые байгуулна.

Ленин—Сталинай туг доро, инаг Сталинай нэрые зүрхэндөө бүхөөр хадуун ябажа, Улаан Арми болбол бүхы прогрессивнэ хүнтүрэлтэнэй эсэгэ ороноие—СССР-ые алибүхы дайсанай доботолгоһоо хамагаалха байна.

Агитационно-массова хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлнэгүй

Улан-Удын Мелькомбинадай хүдэлмэришэдэй ба гэрэй эзэдэхэнэрнүүдэй дунда агит-массова хүдэлмэри тон һулаар ябуулагдажа байна.

Бурят-Монголые ба Улан-Удэ городые харин интервентнүүдһээ сулөөлһэнһөө хойшо хорин жэл болоһоной гайхамшагта ойдо хангалтагүйгөөр бэлэдхэжэ байна. Тус комбинадай профсоюзна ба партийно-комсомольско организацинууд болбол энэ ойтой дашарамдуулан коллективэйгээ дунда элдэб һониин темэнүүдээр хөөрэлдөөнүүдые ба занятинуудые үнгэргэнэгүй.

Иимэһээ, агитационно-массова хүдэлмэреэ дары һайжаруулха ёһотой.

Ц. Бизьяев.

VНДЭР БҮТӨӨСЭ

Улан-Удын авторемлесозаводой шудхалгын цехын хүдэлмэришэд-стахановцууд ба ударнигууд болбол Сталинска Гурбадугаар Табанжэлэй нэрэмжэтэ социалистическэ соревнованида оролсоод, үйлэдбэриин үндэр показательнуудые туйлана. Тус цех болбол тодо уялгануудые абажа, автотракторна цехын коллективтэй социалистическэ договорнуудые баталһан юм.

Шудхалгын цехын коллектив болбол уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. 1940 оной январь һарынгаа үйлэдбэриин планиие 116 процент дүүргэһэн ба гаргагдаһан продукцинуудтань гологдохо ябадал нэгэшье үзэгдэдэггүй.

Энэ цехын эрхим стахановцууд нүхэд Чухланцев, Грязнов, Бэклушин, Паршиков, Бондарев, Бездродный ба Горнастаева гэгшэд үдэр бүриингөө даабаринуудые 150-450 процент хүртэр дүүргэнэ. Эдэнэр үйлэдбэри дээрэ үндэр показательнуудые туйлахаһаа гадна, мүн эрхим рационализаторнууд ба изобретательнууд мүн.

Ц. Д.

ЭЛДЭБ УШАРАЛ

Һаяхан, Хүдэлмэришэн-Таряашанай милициин, Улан-Удын нэгэдэхи отделени болбол спекуляци хэжэ, зоной зөөриие тоножо байһан Александр Тимофеевич Дымшаков ба тэрээнэй һамган Мария Дымшакова гэгшэдые барлһан байна.

Эдэнэр, 1938 онһоо эхилжэ семечко (наран сэсэгэй һамар) наймаалжа, спекуляци хэдэг байгаа. Тэрээнэй гэрһээ 46 килограмм һамар, 3 мешок сухарь, 14 килограмм сахар, 50 пачка зуруул г. м. бусад продуктнууд ба эд товарнууд олдоо. Тиигээд, эдэнэй спекуляци хэжэ байһан тухай хэрэг судта үгтэбэ.

УЛААН ТУГТА ПИОНЕРОТРЯД

Улан-Удэ городой № 4 эхин һургуулиин 4-дэхи пионеротрядай пионернүүд—һурагшад болбол һуралсалай жэлэй эхилһэнһээнь хойшо тон һайн дисциплинные ба 100 проц. успеваемостиие туйлана. Һуралсалай жэлэй түрүүшын хахадта тус пионеротряд болбол һургуулиингаа дамжуулгын улаан тугые абажа шадаһан ба мүнөөшье улаан тугаа алдаагүй байна.

Энэ отрядай эрхим пионернүүд-активистнууд нүхэд Вова Рукавишников, Ваня Гороховский, Либа Мильман ба бусад хадаа бүхы предмедүүдээрээ отличноор һуралсанад.

Отрядайнь пионернүүдэй дунда отлично һуралсалай түлөө социалистическэ соревновани үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Улаан тугта отрядай бүхы пионернүүд хаа өөһэдөө һайнзар һураха һаа гадна харин бүхы һургуулиин һурагшадай дунда һайнаар һурахынь түлөө хүдэлмэридэ туһалша Жэшээлхэдэ, отрядай вожатай отличник Вова Рукавишников болбол октябрядуудай №1 отрядта шеф абаад, тэдэнэй һуралсалдань тон ехэ туһа хүргэнэ.

Һургуулиин ахалагша вожатай Даша Агафонова пионернүүдэйгээ дунда тон ехэ хүндэтэй. Тэрэнэй һуралсалда практическа туһалжануудые үгэдэг ба хүдэлмэриингээ хододоо шалгажа байдаг үнэхөөрөө пионерскэ хүдэлмэритэ танилсанхай эрхим комсомолка-вожата юм.

Л. Б.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ СОРЕВНОВАНИИН ДОЛГИН

Бурят-Монголые ба Улан-Удэ городые сагаан бандидуудһаа сулөөлһэнһөө хойшо хорин жэл гүйсэһэнэй ойе угтуулан, Улан-Удэ городой шалай механизированна заводой шаа отолологын цехын хүдэлмэришэдэй дунда социалистическэ соревновани үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй.

Энэ хүсэнтүгэс соревнованиин результадта үйлэдбэриин шэнэнүүд амжалтануудые туйладаг стахановцууд ба ударнигуудай зэргэ улам ургажа байна. Тус цехын шаа отологшо—стахановцууд нүхэд Грамашев, Лешеков, Пэнцевич, Порахин, Викулов гэгшэд январь һарын үйлэдбэриингээ даабаринуудые 130 - 19 процент дүүргэнэд.

Ц. Д. Бизьяев.

Харюусалгата редактор
Р. БИМБАЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, Центросоюзная, 19. Телефоны: отв. редактора—3-44; отв. секретаря—3-23; зав. отд. партийной жизни — 7-55 2 зв., зав. сельхоз. отд. — 7-55; зав. отд. кадров—5-07.

Типография НКМП БМАССР Бургэвлит № 342